Poštnina plačana v gotovini Štev. 6. V Ljubljani, v četrtek dne 11. februarja 1932. Leto V.

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1·50 — Cena: za 1 mesec Din 5·-, za četrt leta Din 15·-, za pol leta Din 30·-; za inozemstvo Din 7·- (mesečno) — Oglasi: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.000

Centrala Krekovih družin

vabi k udeležbi

V. delavskega prosvetnega večera

ki se bo vršil v sredo dne 17. februarja 1932 ob 20 v dvorani delavske zbornice na Miklošičevi cesti

SPORED:

J. Förster:	*V brezupu.* Moški zbor.
Mascagni:	*Intermezzo*, iz opere „Cavalleria Rusticana" violinski solo s klavirjem.
Čajkovsky:	*Zakaj?* Bariton solo s spremljevanjem klavirja. Poje g. L. Hribar.
P. F. Ačko:	*Klic.* Poje damski kvartet — gdčne Zalka Zalar, Anica Novak, Anica Pust, Angelca Mavc, s spremljevanjem klavirja.
Ruska cerkvena:	*Otče naš.* Moški zbor.
J. Rozman:	*Mladina in brezposelnost.* Govor.

Odmor.

E. Jenkinson:	*Vilin ples.* Violinski solo s klavirjem.
Grieg:	*Jaz ljubim te.* Bariton solo s spremljevanjem klavirja. Poje g. L. Hribar.
Narodna O. Dev:	*Barčica.* Moški zbor.
Lajovic:	*O, da, deklič!* — Sopran solo s spremljevanjem klavirja. Poje gdč. Poldka Zupan-ova.
Pavčič:	*Uspavanka.*
Gotovac:	*Morana.*

Pričakujemo, da se kot člani in prijatelji naših organizacij večera udeležite.

Pripeljite s seboj svoje tovariše in znance.

Vstopnine ni!

Dušno pastirstvo in delavstvo

Naš vladika knezoškof dr. Gregorij Rožman je izdal v preteklem mesecu pastirsko pismo, v katerem obravnava tudi dušno pastirsko vprašanje vobče, posebej pa še glede na delavstvo.

Ko razpravlja o smernicah dušnega pastirstva, pravi tako-le: Razmere se razvijajo v smeri, ki nas duhovnike vedno bolj vodijo v duhovno delovanje. Tudi to moramo uporabiti za rešitev duš. Bog ima že svoje namene, ako dopusti, da nam eno ali drugo bolj zunanje delo odpade. Sicer nam služi zunanje delovanje za sredstvo, da duše Bogu pridobimo, a nevarnosti ni manjkalo, da se v zunanjosti izgubi, kar je bistvenega. Notranje morajo biti duše zvezane s cerkvijo in Bogom. To zvezo, če mogoče v vseh dušah ustvariti, je naša glavna dušnopastirska dolžnost. Da duhovniku to uspe, je najpotrebneje imeti **pastoralen stik z vsemi v župniji**...

D e l a v s t v o tvori povsod pastoralno polje za se. Večina delavstva — tudi pri nas — je nasproti Cerkvi v najboljšem slučaju indiferentna. Verni krščanski delavci imajo težko stališče in so dostikrat pravi mučeniki svojega prepričanja. Ti zaslužijo od duhovnikov vso podporo in razumevanje. Pa tudi indiferentni in Cerkvi sovražni delavci imajo duše, ki jih moramo skušati rešiti. Poleg osebnega stika, ki je prvi pogoj za uspeh, moramo delavcu pokazati, da imamo srce zanj, da nam v skrbi zanj ne gre za noben sebičen namen, ampak nam je le njegova večna, pa tudi časna sreča pri srcu. Da pridemo z delavcem v duševen kontakt, se moramo potruditi, **študirati njegovo psiho, njegovo razpoloženje napram drugim slojem, napram pojavom gospodarskega in sploh javnega življenja. Ko ga tako spoznamo, bomo razumeli in prenesli marsikaj, kar nas prvi hip odbija. Isti proces se bo pa tudi v delavčevi duši izvršil glede razmerja do nas, do vere in Cerkve. Vse gospode, ki imajo delavstvo v svojih farah, pozivam, da pomagajo pri strokovni in kulturni organizaciji krščansko mislečega delavstva, t. j. pri Jugoslov. strokovni zvezi in Krekovi mladini.** — (Podčrtali mi. Op. ur.) Kar je pomanjkljivega, skušajte odstraniti s pozitivnim sodelovanjem »in omni patientia et doctrina« (potrpežljivo in dobrohotno), ne pa s prehudim kritiziranjem in obsojanjem. Nihče tega ne prenese, tem manj delavec, ki je v današnji gospodarski stiski še občutljivejši.«

Gospodu knezoškofu smo iz srca hvaležni za tako lepe, globoke in odkrite misli. Že večkrat bi radi načeli to vprašanje, pa smo menili, da bi nas lajike gladko odbili. Toda škofa **ne bomo mogli** ne mi, ne duhovščina. Namreč poglobiti se moramo, odkod izvira to nezaupanje delavstva do Cerkve in do katolicizma. Delavstvo absolutno ne more biti po svoji naravi nasprotno Kristusu. Tovariš Cajnkar piše o tem prav lepo v reviji »Beseda«, št. 2. Ko govori o naraščajočem kaosu v duševnem življenju in ko ugotovi, da je prav vse odpovedalo, meni, da bi nam ostal še Kristus. Pa je tako, da Kristusa malokdo prav dobro pozna in da sodijo njegovo odrešenje po življenju kristjanov. Oboje je usodno. **Ako se danes množice oddaljujejo od krščanstva, se s tem ne oddaljujejo od Kristusa, ki bi ga vsaj večinoma gotovo vzljubile, ako bi ga prav spoznale; ne, odpad velja temu zlaganemu zunanjemu krščanstvu, ki je bilo pri nas in drugod v navadi in je še.**

Zaradi zunanjega krščanstva smo pozabili na pravo in glavno nalogo Cerkve in vseh kristjanov. Pozabili smo na naročilo Kristusovo, ki ga je dal Petru: »Odslej boš lovil ljudi.« Ribištvo je naš glavni poklic. Če pa hoče ribič ujeti ribe, jih mora loviti z najmodernejšimi pripravami, mora natanko ugotoviti navado rib, kje se najraje zadržujejo itd. Zavedati se pač mora, da ne bodo priplavale same od sebe v pripravljene mreže. **Nasprotno. Ribič mora svoje mreže približati ribam.**

Resnica je, da je danes med nami gibanje za odpad. Tisoči se izmikajo iz območja naših idej. Zakaj beže? Ali ni božje poslanstvo nič več kos svoji nalogi? Ali ima božji nauk le slabe razlagalce? Eno je jasno. Božja resnica in njena vrednost se ni izpremenila. Dobe in ljudje so se izpremenili. Način življenja in izživljanja je postal drugačen. Problemi in vprašanja, ki danes mučijo človeštvo in mu jemljejo ravnotežje, so drugačni. V te razmere se moramo mi kristjani poglobiti in sprejeti z njimi boj. V vseh teh izpremembah nastaja stalno vprašanje: **Kdo bo zmagal? Ali Cerkev nad časovnimi razmerami ali časovne razmere nad Cerkvijo.** Ker je to vprašanje zelo važno in življenjskega pomena, moramo načeti in se lotiti prav vsakega vprašanja, pa četudi je še tako kočljivo, in ga razjasniti na podlagi vere. Tudi naše prižnice se ne bi smele strašiti pred vsemi temi problemi. Saj jasnost naravnost sprošča ljudi.

V reviji »Vom frohen Leben« sem bral pismo župnika v nekem avstrijskem industrijskem mestu. Ta župnik piše: **Na praznik sv. Jožefa sem govoril o katoliškem delovanju v korist delavcev.** Svoj govor sem oprl na razmotrivanja v pastirskem pismu praškega nadškofa dr. Kordača. **Že v cerkvi je šlo med verniki veselo gibanje, ki je srca dvigalo...**

Glavno je to, kar je poudaril že škof Ketteler, da moramo svoje srce pokazati, če hočemo pridobiti srca. Neki berlinski župnik je rekel isto v svojem cerkvenem govoru: **»Pokažimo vendar ubogim poganom naše dobe, kako izgledajo ljudje, kateri pridige na gori ne poslušajo samo, ampak tudi verujejo vanjo, se je drže in po njej žive. Kako radi bi prišli potem ti ubogi ljudje k Rešeniku, ki je govoril to pridigo! Kako radi bi verovali v Očeta, ki je v nebesih... Vsak, kdor pride v nedeljo k sv. maši in živi zunaj tako, kakor da ne bi tisoči bratov in sester trpeli pomanjkanja, in vsak, kdor pride k sv. obhajilu in ne pozna Kristusa, če stopi predenj v podobi reveža, je sovražnik in izdajalec božjega kraljestva.«**

Duhovnik, od katerega bo izžarevala le ljubezen, bo z veseljem sprejet od krščanskega delavstva, pa tudi od delavstva, ki ni v tem miselnem krogu. Če so kje diference, bi bilo koristno preiskati, če ni vzrok tudi v duhovnikovem postopanju. Mogoče je pretrd, preabsolutističen, premalo uvidljiv in hoče, da bi absolutno njegova obveljala. Mogoče so pogreške tudi na strani delavstva. Toda ljubezen vse premosti. Ljubezen še nikoli ni varala. Ko je umrl delavski apostol Berlina duhovnik Sonnenschein, ga je spremljalo k večnemu počitku nad pol milijona ljudi revežev in so vztrajali več ur, samo da bi se še enkrat poslovili od svojega prijatelja. Zakaj? **V pridigo na gori je veroval, jo je učil in izvajal z brezobzirno doslednostjo.**

Jože Gostinčar:

Delovna sila

Da smo po volji Stvarnika ljudje bratje med seboj, je resnica, ki bi se je moral zavedati vsaj vsak kristjan. Toda te resnice človeška družba ni nikdar dejansko priznala. V vseh dobah človeštva so delali ljudje med seboj nebratske razlike, ki niso sicer razlikovale ljudi od ljudi po zunanji človeški obliki (ker to ni mogoče), pač pa po staležu, delu, dolžnostih in pravicah. Tako so smatrali v vseh časih sužnje sicer za ljudi, toda brez vsakih pravic in javnega varstva. Postopanje s sužnji je bilo in je še po veliki večini nečloveško in celo po živalsko.

To sramoto človeškemu rodu so pa ustvarili mogočnjaki vseh vrst. Ljudje znanstva, bogastva, ošabne prevzetnosti in požrešnosti, pohotnosti in neusmiljenja; državniki in politiki, sploh ljudje tako zvanih vidnih kast in razredov.

Tako so premožni mogočnjaki stare dobe poniževali človeka, po božjem stvarstvu lastnega brata. S tem je bila ustvarjena med ljudmi ogromna razlika in krivica med človekom in človekom.

Bog je ustvaril človeka kot človeka, ne pa kot sužnja ali mogočnjaka, temveč kot gospodarja vsega stvarstva na zemlji.

Zaradi Adamovega padca je Bog sicer Adamu in njegovim potomcem naložil kazen dela, rekoč: »V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh,« toda ta kazen, ki je obenem tudi blagoslov dela, mora veljati in tudi velja za vse Adamove potomce v enaki meri. Vsi ljudje imamo delo kot dolžnost, ako in dokler smo ga sposobni vršiti. Sv. pismo nam prav nič ne omenja, da bi bil Bog ukazal enemu gospodovati, drugemu pa opravljati najtežja dela. Eden, da bi jedel kruh, ki so se drugi zanj postili, drugi, da bi moral stradati v potu svojega obraza in trpeti siromaštvo.

Res je, da imamo od Odrešenika samega pripombo in nauk, da hlapec ni večji kakor gospod. S tem pa ni rečeno, da je hlapec kot človek manjši od gospoda, ki je tudi človek.

Res je pa tudi, da potrebuje človeška družba predstojnikov in voditeljev in morda tudi zapovednikov, da se vzdržuje potreben red. Toda ti predstavniki, voditelji in zapovedniki ne smejo biti nikdar kakor zapovedniki sužnjem, ampak kakor voditelji soljudi z ljudskim pristankom. Njihovo vodstvo in moč se pojavlja v varstvu sočloveka in njegovega dela.

Človeška družba je razdeljena na razne stanove, ki so po svojih poklicih in poslih družbi potrebni. Vsi ti stanovi bi morali imeti nalogo in dolžnost služiti nesebično celoti, to je vsem ljudem, kolikor mogoče, v enaki meri. Saj mora biti blagostanje, izobrazba, svoboda, varnost in pravica skupna lastnina vseh ljudi in vsakega posameznika.

Žalibog, da se nekateri stanovi in ljudje ne brigajo za blagor celote, temveč le za svoj blagor in za blagor družabno sebi enakih. To vidimo pri kapitalizmu, ki ne smatra delavca za človeka, temveč za »delovno moč«, kakor stroj, paro, vodo, elektriko itd. in ga zaposluje po potrebi kakor druge naravne delovne sile. Ko ga ne potrebuje, ne da bi se brigal za delavčevo in življenje njegove družine, pahne od dela. Za stroje in orodje se boji, ker stanejo denar, delavca pa dobi brez denarja, zato pa hajdi in živi brez zaslužka in jela, kakor veš in znaš!

Delavec je torej delovna sila, ki jo kapitalizem uporablja kot druge naravne delovne moči. Za človeško vrednost in dostojanstvo delavcev kapitalizem noče nič vedeti, ker tega ne potrebuje. Potrebuje pa brezzavestno delovno silo v človeški podobi.

Edino v eni dobi so imeli delavci-rokodelci srečo, da so jih prištevali med ljudi in je vladala med delodajalci — mojstri in pomočniki nekaka družinska vzajemnost. To je bilo v dobi, ko je dobila in vršila katoliška cerkev na podlagi Kristusovega nauka, mogočen vpliv na vse javno življenje.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Papirničarji

Vevče. Papirniško delavstvo ima v nedeljo 14. februarja ob 8 zjutraj v dvorani prosvetnega doma v D. M. v Polju strokovni shod. Poroča tovariš France Terseglav.

Rudarji

Rudarji odločni v boju za svoje pravice

Huda jama, 8. februarja.

Veličasten občni zbor naše »Strokovne skupine rudarjev« smo imeli 7. februarja v Laškem. Navzočih je bilo 140 naših rudarjev, od katerih so mnogi prišli po dve uri hoda, mnogi celo, ki so bili zmučeni od nočnega dela. Da, v nedeljo smo videli, da je v naših rudarjih dovolj organizacijske zavesti, dovolj delavske sile ravno sedaj, ko naši nasprotniki, ki imajo med sabo tudi nekatere gospode, govore, da bodo našo organizacijo razbili. **Ne boste je!** Po vaših nekvalificiranih nastopih je v naših tovariših le še več borbenega duha.

Tovariši odborniki so podali izčrpna poročila o svojem delovanju v preteklem poslovnem letu, nakar je tov. Marinček kot zastopnik centrale dokazoval, da je le delo tisto, ki ustvarja vse dobrine in ima zato delavec pravico do človeka dostojnega življenja. Tega pa delavstvu ne bodo dali kapitalisti sami, ampak to pravico si bo moralo delavstvo priboriti, kar pa bo mogoče le z združeno silo, to je po organizaciji. Zato je organizacija ravno v teh težkih časih nujno potrebna.

Sledile so volitve. Izvoljen je bil sledeči odbor: predsednik Alojz Lešnik, podpredsednik Alojz Diacci, tajnik Jakob Oprešnik, blagajnik Franc Gostinc, gospodar Tomaž Štarc. Namestniki: Jože Lešnik, Karel Arlič in Franc Krivec. Odbor je sestavljen tako, da je večina tovarišev iz okolice Hude jame, ker bi tako laže imel pogoste seje. V okolišu Sv. Jedert-Brezno in v okolišu Laškega pa so izvoljeni številni zaupniki, ki bodo tvorili vez med odborom in člani.

Sprejeta je bila tudi kandidatna lista za volitve v bratovsko skladnico, ki se je sestavila 31. januarja na sestanku v Hudi jami. To kandidatno listo tvorijo naši organizirani tovariši in tisti neorganizirani, ki so se vedno resno borili za blagor celokupnega delavstva.

Lesno delavstvo.

Nazarje. Dne 25. januarja so se pri nas vršile prve volitve obratnih zaupnikov po skrajšanem volivnem postopku. Izvedli smo jih pod vodstvom zastopnika centrale tov. Lombardo, kateri nam je v kratkem in jedrnatem govoru razložil pomen volitev in strokovne organizacije. — Nato se je vršil občni zbor skupine lesnega delavstva v Nazarjih. Žalostno, da moramo priznati, da v preteklem letu nismo dosti napredovali. Krivda temu ni na odboru samem, pač pa so nas iz naših lastnih vrst na vse načine ovirali, češ, kaj imate od organizacije? Kljub temu smo vztrajali, čeravno majhno število. Ker se zavedamo, koliko imamo že od organizacije, je sedaj pristopilo na novo lepo število zavednih mož in fantov. Naša organizacija se bo trudila, da bo vse težkoče rešila kolikor toliko v skupno korist. To je tem laže, ker imamo tukaj moža, ki pozna naše težnje in tudi z nami čuti. — Še nekaj glede našega lista »Delavske Pravice«. Ne smemo biti samo naročniki, tudi čitati jo bomo morali. Le na ta način moremo spoznati vrednost našega delavskega tiska. Zato na delo za naš list, kateri se bori za naše pravice. Živelo zavedno delavstvo v Nazarjih! Živela Jugoslovanska strokovna zveza!

Viničarji

Rezati za rožje.

Med najvažnejša vinogradniška opravila spada brezdvomno rezitev. Od pravilne rezitve je odvisna ne samo količina pridelka, marveč boljši ali slabši obstoj vsakega vinograda za več let naprej. Viničar mora pri rezitvi brezpogojno upoštevati ne samo, koliko polovnjakov naj bi v jeseni nabrali, da tako pusti čim več reznikov in šparonov, ampak presoditi mora znati, če ne bo prevelika obremenitev trsa oslabila, če ne naravnost uničila. Od pravilne rezi je gorica močna, od nepravilne pa celo zanič. Velik je vpliv pravilnega obrezovanja tudi glede na kvaliteto vinskega mošta. S primerno rezitvijo dosežemo, da ne pride grozdje na trsu preblizu in ne previsoko od zemlje radi solnčnih žarkov, ki delajo sladkobo. V rezi mora biti vsak viničar strokovnjak in mora delo počasi opravljati. Vsi uvidevni vinogradniki posvečajo ravno rezitvi svojo največjo pažnjo. Za svoje viničarje prirejajo ponekod celo tako zvane »tečaje za rez« po svojih strokovnjakih.

Mnogim izmed tistih, ki se imenujejo vinogradnike, pa se zdi ravno rezitev čisto malenkostno opravilo, brez večje važnosti, pri katerem se njihovi viničarji le igračkajo s škarjami. Zato menijo, da ne zasluži delo rezitve sploh nobenega plačila. Sami namreč nič ne razumejo, zato tudi znanje drugih ne upoštevajo. Če v takih slučajih viničar ne opravi kot bi moral, tedaj je rezitev storjena slabo po krivdi takega gospodarja. Sem torej spada tista »rezitev za rožje«, ki se je ponekod že vpeljala, ponekod pa jo še vpeljati nameravajo, seveda po nestrokovnjaških vinogradnikih. Že po prastari pravici je bilo rožje itak viničarjevo. Le največji skopuhi rožje viničarju vzamejo, ali mu ga pa zaračunavajo. Tisti vinogradniki, ki se na vinogradništvo v resnici kaj razumejo tudi na rezitev, tisti svojim viničarjem ne samo, da rožje pustijo in ga nič ne računajo, ampak jim še za rezitev tudi plačajo. Tako je prav in s tem so za tako odgovorno delo dani viničarju tudi vsi pogoji, da more imeti dovolj smisla, da delo pravilno izvrši. Pri rezitvi za samo rožje pa je položaj čisto drugačen. Ker nima viničar pri tem delu običajnega zaslužka, ga ne more vršiti z veseljem in z zadovoljnostjo. Mora hiteti, čim se da, da se brž reši tega brezplačnega posla. — Tukaj na vsem svetu ne najdete pametnega človeka, kateri bi se zavzemal, ali da bi trdil, da brezplačno delo mora biti od delavca, ki živi ravno od zaslužka lastnih rok, izvršeno s tistim zanosom in s tisto doslednostjo, kakor delo, ki je pošteno plačano. Kakor vsakdo, tako tudi viničar mora vedeti, zakaj dela, kaj bo zaslužil in kaj bo imel od tega, če delo dobro zgotovi. Večja plača, večja moralna odgovornost delavca napram gospodarju in obratno se uveljavlja povsod, tako tudi tukaj. Ako naj dobi viničar za plačilo le rožje, bo stremel za tem, da bo kup tega rožja tem večji, neglede na to, kakšni bodo šparoni, koliki rezniki itd.

Vinograd torej ni gozd, kamor se gre enostavno podirat za »štor« in vejevje in kjer se to vejevje čisto od debla oklesti. Zato se ravno rez za rožje pri veščih vinogradnikih nikoli ne bo uveljavila. V korist naprednega vinogradništva bi se moral sistem take rezi sploh opustiti tam, kjer to obstoji. S tem ne soglašamo le vsi viničarji, ampak tudi večina vinogradnikov. Zagovorniki take rezi bodo ostali le tisti, ki stremijo samo za tem, da bi jim naj viničarji vse zastonj opravili. Kdor istoveti žlahtno trto z jelševim grmom glede na način rezi, temu bi koze z objedavanjem morda isto prav obrezale, kakor je taka »rez za rožje«. V ljutomerski okolici na neki viničarski komisiji je prišel tudi govor o rezi za rožje. Tam navzočim kmetom-vinogradnikom sem predočil veliko kvarnost in nestrokovno plat take rezi za rožje. Eden od takrat navzočih pa si sedaj silno prizadeva v javnosti med vinogradniki moje tam izrečene besede in dokazovanje potvarjati drugače z zlohotnim in sovražnim namenom do »Strokovne zveze viničarjev«, češ, da ta organizacija svoje člane odvrača od solidnega izvrševanja svojega dela in poklica napram vinogradnikom. Vseeno je, ako hoče kdo gorenje vrstice pravilno razumeti ali ne, resnica je taka, kakršna je, je povedana odprto in jasno z namenom, koristiti vinogradništvu in osvetliti stališče naše »Strokovne zveze viničarjev« v tem problemu, kakor je rezitev za rožje. Kdor kaj razume, nam bo dal prav.

Peter Rozman,
tajnik centrale SZV, Ljutomer.

Kovinarji

Guštanj. Naša tovarna še vedno obratuje le po 4 dni tedensko. Delavstvo je že popolnoma obupano, ker ne zasluži niti toliko, da bi mogli kriti svoje vsakdanje potrebščine. Smilijo se nam brezposelni, ki hodijo v tem mrazu nezadostno oblečeni okrog. In **vendar bi** se dala stvar vsaj malo olajšati, ako bi vsaj malo reducirali dotok inozemcev. Pomislite! V našem malem Guštanjskem okraju imamo 85 inozemcev, ki po večini vsi dobro živijo. In naši brezposelni? V naši tovarni je nastavljen tudi neki upokojenec, katerega samo enomesečna pokojnina presega skoraj zaslužek 2 delavcev v enem mesecu, kar pa je nesocialno. Država naj bi takim, ako imajo dvojni zaslužek, reducirala draginjske doklade v korist brezposelnim. Nismo proti temu, če eden dvakrat vleče plačo. Ali sedanji čas je pravi strah, ko milijoni nimajo niti grižljaja kruha, dočim drugi živijo v izobilju. — Kam plovemo?

Javornik: Vse tovariše opozarjamo, da se zanesljivo udeležijo rednega letnega obč. zbora skupine kovinarjev Koroška Bela - Javornik, ki bo v nedeljo 14. t. m. ob 11 dopoldan v društveni dvorani. Obravnavali bomo zelo važne zadeve, zato vsi na občni zbor! — Odbor.

Javornik: Nekoliko popravka. V preteklem tednu so v obratu Javornik po večini delali samo 6 ur na dan. Bilo je tudi precej delavcev iz oddelka pločevine na neplačanem dopustu. V ponedeljek, t. j. 8. t. m. prično z bolj normalnim delom. Upajmo, da pridejo boljši časi. Občni zbor se bo vršil v nedeljo 14. t. m. ob 11 dop. v društvenih prostorih v Koroški Beli. Tovariši! Sigurno pridite vsi!

Krekova mladina

Polhov Gradec. Fantje, ki ste se odločili stopiti v krog Krekove družine, le korajžno na plan. Vsak naj pridobi vsaj še enega člana. Kajti, vsi dobro misleči, katoliški fantje moramo imeti svoje društvo, da ne bo vse tako nekam mrtvo. Na plan torej k ognjišču Krekove družine. Pokažimo svetu, da tudi Pograjski in okoliški fantje še živimo, se gibljemo in da se hočemo izobraževati. Torej odločite se!

Hrastnik. V nedeljo 7. februarja je prišel k nam tov. Edi Štok. Z Borci je naredil popoldne izlet na Mrzlico, kjer je več fantov položilo »borčevski« izpit in obljubo. Tako je

---

V živi krščanski dobi se niso igračkali z visokimi obrestmi na škodo dela. Tedaj med kristjani delo ni bila sramota in delavec ne suženj, temveč spoštovan član družbe in mojstrove družine. V tej dobi je bil po vplivu krščanstva delavec človek in ne samo »delovna moč«.

Ti časi so pa prešli in z njimi tudi delavčeva človečnost in blagostanje. Padlo je staro načelo dela po potrebi, namesto tega je pa s stroji nastalo delo za špekulacijo in dobiček. **Krščanska načela so med ljudmi izvodenela, širilo se je brezboštvo in z njim zasužnjenje delavcev.** Nastala je nova morala, ki jo moremo imenovati **liberalno materijalno kapitalistično moralo,** po kateri je priromal delavski stan zopet nazaj v pradavne čase suženjstva, četudi v drugi in morda v nekaterih slučajih poslabšani obliki.

Čudovito se v nekih ozirih ponavljajo časi in razmere: Nekdanji modrijani in mogotci so trdili, da brez suženjstva ni svobode (Plato), v današnjih časih pa velja načelo, da brez siromašnih delavcev ni kapitalističnega bogastva.

To naj bi si ogledal vsak delavec.

Bog je dal človeku razum in svobodno voljo, poleg tega pa še pozitivne nauke, po katerih naj si uredi vsak na zemlji svoje razmere.

Človek! Sedaj delavna moč! Ali razumeš to? Ako razumeš, potem stori vse, da bodo tisti, ki tega ne razumejo, tudi razumeli. Pred vsem je dolžnost vsakega delavca, da je član delavske organizacije, ki brani delavske gospodarske in človeške pravice napram vsakemu. Kdor hoče braniti delavstvo, pa ima kapitalistične predsodke, ni sposoben za ta posel.

Zato pa vsi delavci, ki ste krščeni in v krst tudi verujete, v Jugoslovansko strokovno zvezo! Kdor stoji ob strani, podpira kapitalizem in kapitalistično izkoriščanje in poniževanje delavstva!

Delavci! Hočemo biti ljudje, ne pa samo »delovna sila«, zaznamovana po številkah!

Bata

(Konec.)

Mladi delavci imajo za izrabo prostega časa na razpolago še sport, katerega gojijo v vseh mogočih oblikah: tekanje, skakanje, boks, zlasti pa nogomet. Bata želi, da bi postali njegovi delavci najboljši sportniki v državi, zato jim nudi vsa sredstva, ki so potrebna za njihovo izobrazbo in napredek.

Socialna higijena. Bata smatra alkohol in tuberkulozo za svoja največja sovražnika. Obe nadlogi decimirata prebivalstvo v njegovi okolici. Proti alkoholu se bori na ta način, da omejuje njegovo prodajo v svojem področju, kolikor le more. Vsako opitje kaznuje brezobzirno z odpovedjo. Bori se pa tudi s tem, da pospešuje v svojih prodajalnicah prodajo sadja, mineralnih voda in mleka.

Tudi proti tuberkulozi se bori z vso energijo. Zdravniški oddelek ima nalogo, da stalno preiskuje vse delavce in da prične obolele takoj zdraviti. Celo dva specialista je nastavil samo radi borbe proti tuberkulozi.

Uspehi so sledeči: leta 1925 je bila 1.3% vsega delavstva zdravljena radi tuberkuloze, leta 1926 2.5%, leta 1928 1.53%. Leta 1928 so izmed 1423 obolelih ugotovili odprto tuberkulozo le pri 7 osebah. Umrljivost na tuberkulozi je bila pred letom 1927 5‰, leta 1927 je padla na 1‰.

Ker je v okolici Zlina radi slabe pitne vode obolenje na tifusu zelo pogosto, je napeljal Bata pitno vodo za svoje delavstvo iz gora. Poleg tega preišče vsak mesec pitno vodo bakteriološko.

Največje delo na polju socialne higijene pa je ustanovitev vzorne in moderne bolnice. Ta obstoji iz centralnega poslopja. V njem so operacijske dvorane in uprava. Poleg centralnega poslopja so posamezni enonadstr. paviljoni. Bolnica je bila delno sezidana v enem letu in je stala 6 milijonov kron, dokončana še ni. Predvidenih je 15 poslopij, dograjenih pa je 6 poslopij s 780 posteljami. Zdravniško osebje šteje pet oseb, predvidenih je pa 20 oseb. Tehnična oprema bolnice je izvrstna. Operacijske dvorane so nad vse dobro razsvetljene in opremljene. Veliko prostorov je tudi opremljenih za visoko solnčenje. Celotna dograditev bolnice bo stala v celoti 25 milijonov kron.

Uprava bolnice je tudi zanimiva. Sestre so dolžne, da vodijo knjigo za vsako sobo. S tem je znižal Bata upravno osebje na voditelja in eno pomožno moč. V bolnici ne vidi nikake človekoljubne ustanove, ampak mora slično kakor stanovanje in restavracija svoje upravne stroške sama nositi. Za delavce plača oskrbnino socialno zavarovanje. Bata sprejema bolnike tudi izven svojih tovarn. Te razdeli na podlagi njihovega premoženja v 3 razrede. Ker ni v okolici nobene bolnice, je Batovi bolnici zajamčen uspeh.

Ako opazujemo načelno zgradbo tega sistema, ga moremo smatrati, da nudi sredstvo za dvig donosa. Bata pravi: Ves svet producira 900 milijonov parov čevljev kljub temu, da ste na svetu dve milijardi ljudi. Ako računamo, da potrebuje vsak človek letno najmanj dva para čevljev, vidimo, kakšna razlika je med potrebo in produkcijo. Ako hočemo nuditi človeštvu čevlje, moramo jim jih nuditi. To je, ne samo dvigniti produkcijo, ampak tudi znižati cene. Z drugimi besedami: dvigniti donos. Ta smoter zasleduje neprestano Bata z dopolnjevanjem obratne opreme in s svojimi delovnimi metodami.

Ta pojem »službe« splošnosti je raztegnil Bata tudi na svoje osebje. Njegova parola je: Če služite podjetju, služite človeštvu. Bata ne da pri tem prednost moralnemu prepričanju posameznika, originalnost njegovega sistema je ravno v tem, da vzbudi v svojih nastavljencih po samostojnosti delavnic, po udeležbi na dobičku in izgubi, po nagradah, interesno skupnost med podjetjem in med posameznim nastavljencem.

Ako opazujemo sistem iz tega stališča, imamo vtis, kakor da bi obstojala tovarna iz malih podjetij. Toda ta sistem ne zmanjša avtoritete Bate niti najmanj. Vse vodilne funkcije si je pridržal sam. Sam stavi pogoje za različne pogodbe, katere sklepa s svojimi nastavljenci. Sam določi tudi način izračunavanja plač. V tem pogledu ne dovoli Bata nobenega vpliva bodisi od strani strokovnih organizacij, bodisi od kakega drugega kolektivističnega udruženja. Kot podjetnik je posvetil svojo pozornost celoti. Smatra pa za svojo dolžnost, da dovoli svojemu osebju najugodnejše pogoje, ki so združljivi z blagrom tovarne. Dobro ve namreč, da zavisi od zboljšanja teh pogojev tudi kvantiteta in kvaliteta izdelkov.

Iz gledišča obrtnih zakonov je značilno za Batov sistem dejstvo, da mu manjka vsak organ za zastopstvo delavstva. Bata zaupa absolutno svoji delovni metodi, ki ustvarja avtomatično odnose med njim in osebjem za mirno skupno delo.

Ne smemo pa prezreti tega: Avtoriteta Bate sega tako daleč, da nadzira celo privatno življenje svojega osebja in njegove izdatke. To dejstvo ni utemeljeno le v Batovem temperamentu, ampak tudi v dejstvu, da so se delavci hitro prilagodili popolnoma novim življenjskim razmeram v Zlinu. Pri tem pa igra glavno vlogo vzgoja mladine in podeželski izvor delavstva.

Sistem v Zlinu zavisi od dveh moralničnih faktorjev: od osebnosti voditelja in od posebnega značaja delavcev. Radi tega nosi Batov sistem popolnoma osebnostni pečat in je tako rekoč krajevno zavisen. Je delo človeka, ki ga je popolnoma prilagodil okolici. Zaradi tega ne moremo prav nič prerokovati, kaj bi nastalo iz tega sistema v rokah druge osebnosti, v drugi okolici in v drugačnem času.

Vsekakor zaslužijo socialne posledice tega sistema našo pozornost: razdelitev velikega podjetja na množico malih samostojnih delavnic. V tem sistemu je tudi zapopadeno stremljenje, zbuditi pri delavcu čut delovne skupnosti, napraviti ga za sodelavca, ki ima neposredno korist na produkciji.

dobil naš pokret zopet nekaj mladih podčastnikov, ki bodo vodili mlado delavsko armado.

Zadružništvo

Vabilo na V. redni občni zbor Delavske založbe, registrovane zadruge z omejeno zavezo v Ljubljani, ki se bo vršil v sredo, dne 17. februarja 1932 ob 8 zvečer v Ljubljani v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze na Miklošičevi cesti 22-I. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1931. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti. Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, se bo vršil pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov. Ljubljana, dne 8. februarja 1932. — Odbor.

Doma in po svetu

Vlada je izdelala **proračun** za leto 1932-3 in ga predložila narodnemu predstavništvu. Izgleda takole (v oklepajih postavke v lanskem proračunu): **vrhovna državna uprava**: 259,910.427 dinarjev (308,409.794 Din); **pokojnine in invalidnine**: 1.055,000.000 Din (1.069,825.507); **državni dolgovi**: 1.220,395.784 Din (Din 1.096,903.939 Din). Postavka je povečana zaradi novih posojil, ki jih je najela država v Franciji v preteklem letu. **Pravosodno ministrstvo**: krediti za kaznilnice so zmanjšani za 9,408.694 Din, vstavljeni pa so novi za ustanovitev sodišč v Srbiji in Črni gori v višini 18,649.923 D. **Prosvetno ministrstvo**: 805,077.376 Din (826,046.443 Din), zmanjšajo se plače in ukinejo razne višje, srednje in strokovne šole. **V zunanjem ministrstvu** je reduciranih 58 uradnikov. **V notranjem ministrstvu** so znižani osebni stroški za Din 16,687.240. **V finančnem ministrstvu** je reduciranih 1856 uradnikov. Proračun **uprave monopolov** je znižan za 4,093.000 Din. **Vojno ministrstvo** 2.595,906.592 Din (2.413,840.789 Din). **Gradbeno ministrstvo** je znižalo svoj proračun za Din 80,356.763 (lani je znašal 271,143.080 D.). V proračunu **prometnega ministrstva** so bili znižani stvarni izdatki za 76,594.723 Din, osebni izdatki pa za 87,857.804 Din. **Kmetijsko ministrstvo** je znižalo proračun od 88,594.024 Din za 38,530.308 Din. **Trgovinsko ministrstvo** je znižalo izdatke od 58,991.689 Din za 20,886.234 Din. **Gozdarsko in rudarsko ministrstvo** je znižalo izdatke od 450,914.985 Din za 96,932.191 Din in so s tem črtane vse investicije. **Rezervni kredit** je zmanjšan za 10,000.000 Din. — Finančni minister je izjavil, da predstavlja ta proračun politiko radikalnega varčevanja. — Narodno predstavništvo more predloženi proračun v smislu ustave le še zmanjšati, nikakor pa ne zvišati.

Tudi **banovinski proračun** za l. 1932-3 je bil predložen te dni banovinskemu svetu, ki zboruje. Znaša okroglo 112 milijonov dinarjev. — Uvede se nova davščina za nakladanje in razkladanje blaga.

★

Razorožitvena konferenca se je začela v Ženevi. Vsaka država predlaga svojo rešitev. V glavnem pa si stojita nasproti dve stališči. Prvo stališče zastopa Francija in njeni zavezniki: Belgija, Poljska, Češkoslovaška, Romunija in Jugoslavija. Ti pravijo, da si je treba zagotoviti najprej mednarodno varnost. V tem smislu je Francija predlagala, da bi dale vse države na razpolago Zvezi narodov svoje armade v slučaju potrebe. Vse ostale države pa so mnenja, da je treba začeti z razorožitvijo enostavno s prepovedjo posameznih vrst orožja. — Ni pa še bilo slišati v tem mednarodnem »teatru« glasu, ki bi spregovoril sploh proti vsakemu orožju. Že sedaj je gotovo, da ta konferenca, katero bodo narodi drago plačali s krvavimi žulji, ne bo prav nič doprinesla k resnični stvarni in duhovni razorožitvi sovražnih si narodov.

Angleško podmornico »M 2« so našli in so jo pričeli sedaj dvigati.

Hitler je hotel kandidirati za predsednika nemške republike. Ker pa je državni notranji minister razveljavil odredbo türinškega deželnega notranjega ministra, s katero je bil Hitler imenovan za orožniškega častnika in si je samo s tem pridobil državljanstvo, mu je kandidatura onemogočena.

Japonci še vedno roparsko oblegajo Šanghaj. Kitajska armada 25.000 mož se jim je močno zoperstavila. Zato pošiljajo Japonci vedno nova ojačenja pred Šanghaj. Prav nič se ne zmenijo za vse proteste Amerike in Anglije, ki kar dežujejo v Tokio. Izgovarjajo se, da hočejo ščititi samo svoje državljane. Nameravajo zasesti tudi prejšnje glavno mesto Kitajske — Peking.

Peter Rozman:

Viničarski red

Vedno pogosteje se slišijo glasovi naših štajerskih vinogradnikov, da se mora revidirati sedanji viničarski red. Vinogradniškim delavcem je tedaj treba še odvzeti to bore zakonitih pravic, katere so jim zajamčene edino v sedanjem viničarskem redu. Zniža naj se torej zaslužek in ukinejo se naj razne zaščitne določbe viničarskega reda, ki nudijo najskrajnejši minimum človeške eksistence — viničarju. Slišimo celo o predlogu, da bi naj ne bil več viničar vsak tisti, ki se poklicno peča z obdelavo vinogradov, marveč le tisti, kateremu bi neki vinogradniški forum dovolil nositi ime »viničar«. Vsi drugi, ki se jim to ne bi dovolilo, pa bi naj bili smatrani kot najemniki, oziroma vinogradniški delavci, za katere viničarski red sploh ne bi bil odločilen. To se pravi: večina viničarskega proletarijata naj bi postala naenkrat v vsej svoji službi, delu in življenju popolnoma brezpravna in izpostavljena samovoljnosti in izkoriščanju vinogradnih posestnikov, čeprav bi te najnovejše vrste kuluki morali izvrševati svoje delo in dolžnosti ravno tako, kakor tisti pred nekako naborno komisijo določeni »viničarji«.

Sedanji viničarski red ima o svojem postanku zelo pestro zgodovino številnih anket viničarjev in vinogradnikov, osnutkov in predlogov. Veliko so si k temu prizadevale razne državne oblasti (pokrajinska uprava za Slovenijo, veliki župani v Mariboru in srezka načelstva). Za naš štajerski teritorij vinogradništva je bila uzakonitev viničarskega reda največja vitalna zadeva tisočev in tisočev viničarskih družin. S tem je bil storjen prvi korak k rešitvi tako perečega viničarskega vprašanja. Bivša oblastna skupščina mariborska je na polju svoje socijalne politike ravno s tem storila največji čin, da je uzakonila sedanji viničarski red. Saj je bil po vsestranskem in stvarnem razpravljanju sprejet soglasno. Sedanji viničarski red ni torej delo enega dne, ali ene osebe, zato ne bi bilo niti koristno niti pametno, da bi ga nam spremenili in to celo brez resno opravičenih potreb. Črnogledov in nasprotnikov pa je bilo temu viničarskemu redu takrat dovolj in jih bo še danes. Vsak, kdor pravi, da pozna položaj viničarjev, bo moral nehote potrditi, da nekak »modus vivendi« med viničarji kot delojemalci in vinogradniki kot delodajalci, le mora biti in da je dolžnost države, da slabejšega ščiti pred močnejšim. Če bi vsi vinogradniki tako postopali z viničarji, kakor nekateri, sicer redki, ki nudijo svojim delavcem človekavredno življenje, ki dajo vse več, kakor je po viničarskem redu predpisano, ne bi trebali nikoli viničarskega reda. Prav tako, če bi bili vsi ljudje pošteni in pravični, ne bi trebali ne orožnikov ne sodišč in še marsikaj. Ker pa ni tako, mora za obrambo pravice vse to biti, tako tudi naš viničarski red in vsa ostala socijalna zakonodaja.

Z neizpodbitno gotovostjo se tedaj more trditi, da v današnjih razmerah ni prav nobene potrebe za spremembo viničarskega reda. Najmanj 80% viničarjev še sploh ne uživa svojih pravic po viničarskem redu. Najmanj 60% celo 90% po nekaterih krajih, še nimajo viničarji niti novih in zakonito obveznih viničarskih knjižic. Doživeli smo celo slučaje, da so nekateri župani viničarskih občin viničarje celo odvračali, da si naj teh knjižic ne nabavljajo, češ saj jim teh ni treba, saj še velja stara službena knjižica s starim avstrijskim viničarskim redom, čeprav so s sedanjim viničarskim redom v smislu § 34 vsi dosedanji viničarski redi razveljavljeni in vkljub temu, da so določbe § 33, da naj se r a d i r e d a vse stare viničarske knjižice in druga nadomestilna izkazila zamenjajo z novimi že do dne 30. septembra 1928. Samo to, da ne navajamo drugih dokazov, je dovolj jasno dejstvo, da se viničarski red še sploh ni izvajal tako, kakor bi se moral, niti takrat ne, ko še ni bilo današnje vinske krize in da tako ne obstoji nobena potreba kakšne spremembe ali okrnitve, vsaj v narodnogospodarskem oziru ne. Dobri in pravični vinogradniki se sploh črez to ne pritožujejo, ker priznajo viničarju njegov gospodarski in kulturni obstoj. Priznajo, da naj živi tudi viničar od sadov lastnega dela po primernem zaslužku, bodisi v denarju ali naturalijah. Tam, kjer pa čakajo še viničarji mesece in mesece na izplačilo svojega zaslužka, tam kjer se že eno ali celo dve leti ni storil račun, tam kjer so pogodbe samo obljube, kjer nikoli ni dovolj storjenega dela, kjer se vedno išče izhod, kako delavca čimbolj prikrajšati, tam je seveda vsako delavsko pravo krivica in gospodarsko breme, tam tudi pride do vednih službenih izmenjavanj, razprav pred viničarskimi komisijami in sodišči.

Viničarji! Vsi do zadnjega imamo zaupanje v merodajne činitelje, da se bodo zanimali tudi naprej za bedni položaj viničarjev, kakor tudi o tem, kolikor se še viničarski red ne izvaja. Prepričani smo, da se tako enostransko viničarsko vprašanje ne rešuje, kakor mislijo to nekateri vinogradniški krogi. Predvsem zato ne, ker viničarsko vprašanje in z njim združeno vprašanje viničarskega reda v teh obmejnih krajih tako iz socijalnih, kakor iz narodnokulturnih vidikov ni nič manj važnejše, ako še ne bolj, kakor je važen obstoj n. pr. vinogradarstva samega. Z redukcijo zakonite zaščite viničarjev pred izkoriščanjem gotovega dela vinogradnikov, predvsem inozemcev, katerim je tudi ta viničarski red pravcati trn v peti, se obstoječa gospodarska kriza prav nič ne bo odpravila, bodisi omilila, ampak bi se še le poostrila. **Tako trdijo uvidevni vinogradniki sami.**

Rudarji in volitve v bratovske skladnice

Ta mesec poteče triletna doba sedanjim funkcionarjem krajevnih bratovskih skladnic, istotako tudi glavnim upravnim odborom. Za delavstvo, ki spada pod rudarski zakon, so te volitve važne. Dolžnost vsaka tri leta izvoljenih delegatov je, da upravljajo v interesu delavstva premoženje bratovske skladnice. Pravico voliti delegate za krajevne skupščine imajo vsi polnoletni člani skladnic obeh spolov. Izvoljen pa je lahko le tisti, ki zna brati in pisati, ki uživa vse državljanske pravice in ki je dovršil 24 let starosti. Pri volitvi je predviden večinski princip, v odborih pa paritetni, t. j. polovico s strani delodajalca in polovico s strani delojemalcev. V enakem številu glasov odloča predsednik, kateri pripada delodajalcu. Volitve v krajevne skupščine se morajo po pravilniku izvršiti takole: Število delegatov se ravna po številu članov in sicer: na prvih 100 članov odpade 20 delegatov, na vsakih nadaljnih 100 članov do 1000 po pet in na vsakih nadaljnih 500 članov po deset. Tri dni pred volitvami, ki jih določi stari odbor, mora dodeliti glasovalcem glasovalne listke z označbo, koliko delegatov je določenih v obratu. Na te glasovnice napiše vsak volilec število delegatov in namestnikov. Na dan volitev se ti listki oddajo na določenih voliščih. Izvoljeni so tisti delegati, ki dobe na obratu ali revirju večino oddanih glasov. Če je vložena v sporazumu delavstva in starega odbora ena sama skupna lista za volitve, se potrdi ta lista v celoti. Če pa so vložene saj dve listi, se morajo volitve vršiti in sicer morajo biti liste vložene osem dni pred dnevom, ki je določen za volitve. Toliko v pojasnilo.

Kaj pa bi bilo od strani delavstva za upravljanje bratovskih skladnic v današnjem času koristno?

Venceslav Winkler:

Zgodba o hlapcu

Živela je pravljica, živeli so trije bratje, kakor je običaj in navada. Najstarejši je bil gospod, drugi je bil njegov brat, tretji je bil hlapec in bedak.

Potem je bilo vse kot je treba.

Bedak in hlapec je garal od jutra do večera. Utrujen je padal zvečer na ležišče, zjutraj je pa neprespan odhajal na delo. Kaj je jedel in pil, tega ne pove pravljica.

Hlapec je bil hlapec, bedak pa ni bil, samo pravili so mu tako. Ljudje so nevedneži. Najrazumnejšega človeka zmeraj krstijo za bedaka. Hlapec je bil razumen in pameten, mnogo je vedel in znal.

Zgodilo se je, da je brskal po gozdu, prevračal kamenje pa je našel biser. Začudil se je in prestrašil obenem.

»Toliko lepote naenkrat!« je vzdihnil. »Saj mi ne bodo verjeli, da sem jo sam našel. Rekli bodo, da sem jo ukradel.«

Ponižen in skromen kot je bil, se je odločil, da nese biser bratu gospodu. In ga je nesel.

»Že dobro,« je rekel malomarno gospod, »zdi se mi, da je še več biserov v gozdu. Poišči jih in mi jih prinesi.«

Najdeni biser je pa vrgel v zakladnico.

Hlapcu je upognil še bolj hrbet, samo nezavedno ga je prešinila misel o kosu dobrega kruha, ki bi ga lahko dobil za biser.

»Tujec bi mi ga dal, brat ga ni,« se je spomnil.

Pa se je vrnil v gozd.

Noč in dan je lazil po grmovju in po prepadih. Truden do smrti in ves krvav je našel čez par dni drugi biser. Še svetlejši je bil kot prvi, lepši in dragocenejši.

»Hvala Bogu!« se je razveselil. »Spet ga ponesem bratu. Vesel me bo, obeh bo vesel, bisera in mene. Ne bom mu več za hlapca, posadil me bo za mizo kot je pravica in kot se spodobi.«

Radosten je privriskal k bratu.

Brat gospod ga je pisano pogledal. Hlastno je vzel biser in ga nesel v zakladnico. Vrata je zaklenil s težkimi ključi. Potem se je vrnil k hlapcu.

»Gotovo je še kaj biserov v gorah, še lepši so, kakor sta ta dva, prav gotovo so.«

»Ne vem,« je bil žalosten hlapec. »Silno sem trpel. Poglej me, brat, ves krvav sem in truden sem do smrti. Ko bi me posadil za mizo in me nasitil in napojil in mi dal mehko ležišče, da bi se odpočil. Dva bisera sem ti prinesel. Več sta vredna kot vse tvoje premoženje.«

Brat gospod je zasmehljivo zmajal z glavo.

»Ne morem,« je rekel. »Kam naj bi šla moja družina, če tebe sprejmem v hišo. In za mizo naj te posadim, za gosposko mizo? Saj ne veš, kako se je treba obnašati, vsem bi bil v sramoto, meni najbolj. Vidiš, ustvarjen si za hribove in gozdove. Kos kruha ti pa dam, da boš vedel, da je danes praznik.«

In je stopil v hišo, da bi mu odrezal kruha, toda, ko se je vrnil, ni bilo hlapca nikjer več. Izginil je.

»Kakor hočeš,« je mislil brat gospod. »Pa drugič, ko mi spet prineseš biser. Dal ti ga pa bom, da ne boš mogel reči, da nisem dober človek.«

In je spravil kruh.

Hlapec je pa bežal v gore. Sredi skal in kamenja je legel na tla in se razjokal za smrt. Solze so padale na zemljo, pa kakor so se dotaknile kamenja, so se izpremenile v svetle bisere.

»Moj Bog!« se je prestrašil hlapec. »Ko bi brat to vedel!«

Ni se mogel odločiti, kaj bi storil. Gledal je v dragocenost pred seboj in premišljeval. Končno se je odločil. Izbral je najlepši biser in ga skril za srajco, druge manjše je pa razmetal po goščavi.

»Beraški otroci, nedolžni otroci naj jih najdejo,« je rekel. »Meni jih ni treba več.«

Potem je šel in dolgo niso slišali več o njem.

Čez dolgo let so našli mrtvega na vrhu gore. Ležal je vznak in gledal v vzhajajoče sonce. Srajco je imel odpeto in na prsih mu je ležal biser in se čudežno svetil v jutranji svetlobi.

Pokopali so ga z biserom vred...

Čitaj „Delavsko Pravico"!

Vse delavstvo bi se moralo za te volitve zediniti in postaviti za kandidate iz svoje srede take može, ki poznajo ustroj uprave skladnice in ki bodo lahko kos težkemu problemu, namreč rešiti za delavstvo čim bolj koristno bolniško, nezgodno, posebno pa starostno zavarovanje. Seveda taki možje se vedno dobe iz vrst strokovnih organizacij, pri katerih so si dobili v tem potrebno izobrazbo, katero more nuditi le organizacija. Ni pa v korist delavstva, da postavljajo za delegate osebe, ki pri vsej dobri volji niso kos nalogam delegata. Ni zadosti, če znaš samo nekaj neumestnega kričati, temveč moraš znati položaj presojati. Ker je v odborih pariteta in imaš pred seboj polovico izobraženih ljudi od strani podjetja, ki bodo v odboru zagovarjali le koristi podjetja, določeno po pravilniku, potem moraš biti ti gotovo toliko vešč, da uveljaviš tudi potrebo delavstva. Le pod takimi pogoji moreš kaj koristiti, drugače pa škoduješ in si le figura v odboru. To pa se pri nekaterih, celo pri funkcionarjih organizacij, ne upošteva, ampak hočejo spraviti v odbor samo neko skupino pripadajočih ljudi. Če so ti zmožni ali ne, s tem ne računajo. Ko pa nastanejo pereča vprašanja, kakor so danes, pa taki poslušajo in ne vedo, kaj naj napravijo. Navadno pokimajo na to, kar predlaga podjetje. Tri leta presede take osebe v odborih, pa še takrat niso dobili potrebnega znanja. Ako hoče delavstvo, da se bo bratovska skladnica upravljala pravilno in koristno za njega, mora poslati v njeno upravo samo zmožne in nesebične ljudi, katerim je geslo — delovati.

Kdo ima od krize dobiček?

Vse življenje se vrši v znamenju gospodarske krize. Razgovori, delo, kupčije. Vse je nekam ohromelo. Seveda ne manjka ljudi, ki to, kot nekoč vojni dobičkarji, lepo izrabljajo v svoj prid. Med temi je posebno mnogo delodajalcev, srednjih obrtnikov, ki pod krinko gospodarske krize na najnesramnejši način izrabljajo delavce. To, kar se sedaj dogaja, presega že vse meje človeške morale in dostojnosti.

Pa da se ne bo kdo jezil in se morda čutil po krivem prizadetega, bom navajal za ta slučaj imena prizadetih. Sicer pa moram ugotoviti takoj, da to ni edinstven slučaj, imamo jih na stotine. Čudim se samo, da more delavstvo ta bič in to pezo gorja tako ponižno in tiho prenašati. Pa naša javnost! Kako more iti preko vseh teh gorostasnosti z molkom?

Toda k stvari sami.

V Linhartovi ulici št. 16 ima g. I. B. izdelovalnico okenskih rolet in šaluzij. Zaposlenih ima nekaj ključavničarjev in par pomožnih delavcev. Pri tem podjetniku je bil zaposlen od 23. januarja leta 1930 do 11. julija 1931 ključavničar Leopold Golobica. Dne 13. marca l. l. se je navedeni ključavničar nekaj ponesrečil, za kar je ostal doma. Ko je prišel na bolniško blagajno k zdravniku, so mu rekli, da ni prijavljen. Nato ga je seveda moral podjetnik prijaviti. Nekaj časa pozneje je podjetnik predložil temu delavcu prazno polo papirja v podpis, ne da bi mu pojasnil, kaj s tem namerava. Delavec je seveda v strahu, da ga ne bo odpustil, podpisal.

Ves čas zaposlitve je ta ključavničar stalno delal pri tem podjetniku nadure. Za vse te nadure kakor tudi za delo izven obrata ni prejel ves čas nikakih doklad. V mesecu juniju 1930 je od 21—28 delal 90 ur, torej ca 16 ur dnevno. Isto so seveda delali i ostali delavci. Vseh ima v tem času 322 nadur.

Na stotine imamo brezposelnih ključavničarjev, ki zaman iščejo zaslužka, na drugi strani pa silijo delavce, da delajo skoraj noč in dan.

Sicer to temu delavcu ni bilo povolji. Večkrat je zahteval, da mu naj izplača podjetnik nadure, toda vedno je dobil isti odgovor: »Ako hočete delati in če vam ni prav, pa lahko vsak čas dobite knjižico«.

Delavci pri tej tvrdki zaslužijo sledeče: Prvi 2 Din na uro, drugi 2.50, tretji 3.50, četrti 4 Din.

Tako tedaj delajo z delavci in sicer tisti ki vedno kričijo, da jih je gospodarska kriza najbolj občutno zadela. Ali je kaj takega sploh še mogoče dopustiti? Vsi tisti, ki so izkoriščani in trpijo, bi morali složno nastopiti v strokovnih organizacijah za svoje pravice. Dokler to ne bo doseženo, se bodo še vedno lahko dogajali slični slučaji.

Pričakujemo, da bodo odločilne oblasti na intervencije strokovnih organizacij tistim, kateri očitno delajo krivico in izrabljajo sedanji položaj in trpljenje delavstva v svoj prid, stopile na prste.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani

IZKAZ

najvažnejših statističnih podatkov za mesec januar 1932.

Povprečno je bilo članov: moških 47.226 (—9.682), žen. 28.868 (—1859), skupaj 76.094 (—11.541). — Bolnikov: m. 1172 (—259), ž. 777 (—198), skupaj 1949 (—457). — Odstotek bolnikov: m. 2.48 (—0.03), ž. 2.69 (—0.48), skupaj 2.56 (—0.19). — Povprečna dnevna zavarovana mezda: m. 1,326.206 (—320.220) Din, ž. 566.348 (—55.338) Din, skupaj 1,892.554 (—375.558) Din. Številke v oklepajih pomenijo padec od lanskega leta.

V mesecu januarju 1932 je gospodarska kriza **polagoma toda stalno naraščala.** Padec zavarovanih delavcev je znašal

dne	napram 1931	napram 1930
1. I.	—10.799	—13.130
5. I.	—11.099	—13.355
10. I.	—11.280	—13.886
15. I.	—11.345	—13.998
20. I.	—11.777	—14.309
25. I.	—12.074	—14.678
30. I.	—12.266	—14.853

Zanimivo je, da se je padec moških zavarovancev zboljšal od meseca decembra 1931 za +345 oseb, dočim se je padec ženskih zavarovancev poslabšal v istem času za —211 oseb. Tekom krize so se vedno odpuščali bolj moški delavci kot ženske. Januar 1932 ima pa ravno obratno izjemo.

Zdravstvene razmere zavarovancev so bile v januarju znatno boljše (zlasti pri ženskah!) nego istega meseca lanskega leta. Odstotek bolnikov je padel za —0.19% na 2.56%.

Povprečna d n e v n a zavarovana mezda, katera odgovarja približno povprečnemu dnevnemu delavskemu zaslužku, je padla za —1.01 Din (prejšnji mesec za —1.02 Din) t. j. za 4%. Faktično znižanje delavskih plač je pa še večje, ker podjetniki vedno pravilnejše prijavljajo delavce v zavarovanje.

Celokupna d n e v n a zavarovana mezda je padla za 375.558 Din. To pomeni, da je delavstvo izgubilo radi gospodarske krize (t. j. radi odpustov iz služb in krajšanja plač dnevno blizu pol milijona Din ali mesečno ca. 12 milijonov. — Dohodki OUZD-a (bolniški prispevki) so se radi tega vkljub povišanju tarifa od 6% na 6.5% znižali dnevno za ca. 13.000 Din ali mesečno za ca. 350.000 Din. Brez povišanja prispevnega tarifa bi bil primanjkljaj skoraj še enkrat tako velik.

Pomoč brezposelnim

Dovoli, tov. urednik, da Ti na kratko opišem, kako pomagamo pri nas bednim brezposelnim in da Te obenem vprašam, kako je mogoče, da ljudje, ki so zelo premožni in hodijo skoro vsak dan k sv. maši, ne poznajo »telesnih del usmiljenja« in še manj izpolnjujejo božjo zapoved: »ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe«. Ti ljudje ne pustijo, da bi kdo ubogih pobral drobtinico, ki bi padla od bogato obložene mize. Poslušaj!

Na zadnji občinski seji je bil izvoljen odbor, kateri si je nadel nalogo, da pobere pri premožnejših prostovoljne prispevke, in to v živežu, obleki ali denarju in da te darove potem razdeli med tiste brezposelne, kateri so najbolj potrebni. Še je veliko ljudi, ki poznajo to bedo in na splošno so ljudje še radodarni in usmiljenega srca. Poznamo par premožnejših družin, ki že same od sebe podpirajo več revnejših družin in posameznikov, pa so tudi to akcijo znatno podprle.

Dogodila pa sta se slučaja, ki sta vredna, da ju omenimo. Ko je prišel eden izmed teh odbornikov z občinskim pooblastilom (z nabiralno polo) v hišo, katera ima milijonsko premoženje in je prosil za malo podporo za potrebne brezposelne, je gospodinja pričela kričati, da ona tega ne zmore, da bi samo dajala, kje da hoče jemati, da bo podpirala brezposelne, da sama nima denarja itd. Drugi slučaj: Prišel je odbornik po isti poti in z istim namenom k zelo premožni in ugledni družini. Dobil je vsa vrata zaprta... Podobnih slučajev je bilo več, pa vsi ti slučaji niso odvrnili teh požrtvovalnih tovarišev, da ne bi izpeljali te akcije do konca in tako znatneje pomagali pomoči potrebnim. S sklepom zadnje seje tega odbora je vsaka podobčina razdelila nabrane darove med svoje brezposelne, in tako je tudi del trga Vrhnika razdelil nabrane darove med 8 pomoči potrebnih družin. Vsem darovalcem in vsem, ki so količkaj pomagali pri tej akciji, se s tem hvaležno zahvaljujemo! Vsem Bog povrni!

TOVARIŠI! DELAVCI!

Udeležite se treznostnega kongresa, ki se bo vršil v nedeljo dne 21. febr. t. l. v Ljubljani v »Unionu«. Začetek ob 9. Zborovanje traja z opoldanskim presledkom cel dan.

Čitaj in širi delavsko revijo „BESEDA“!

Čitaj „Del. Pravico“!

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

»Pavel,« je rekla ihte v solzah, »ne obupuj, saj so še drugi, ki te — imajo radi.«

»Da,« je odgovoril, »vem — a pojdi — moram iti vino natakat.«

Globoko je vzdihnila, potem je stopila boječe za njim in se spet pomešala med tuje žene.

»Pavel, pridi sem!« je pomignil oče; zdelo se je, da se je zasanjal v svojo staro moč. Ko je Pavel sklonil glavo do njega, mu je zašepetal v uho:

»Slišim, da je vino že pošlo? Kaj to pomeni? Ali nas hočeš spraviti v sramoto?«

»Mislim, da je še nekaj steklenic,« je odgovoril Pavel.

»Skrbi, da b odo zadostovale, dokler ne pride župnik; a ženam moraš tudi dati kozarec, slišiš?«

»O, da bi župnik vsaj kmalu prišel!« je vzdihoval Pavel in se trudil, da bi natakal čaše samo na pol.

Končno se je župnik v endarhe prikazal. Družba se je gnetla za njim v sobo, kjer je ležala mrtva. — Ves prostor se je kopal v solncu in zlomljene luči, ki so udarjale skozi nežno se sklanjajoče lipovje, so se veselo igrale na marmornatem obrazu.

Pavel je pomagal nesti očetov stol do zglavja krste, potem se je umaknil v tih kot, kjer mu je bila vsa družba pogrebcev za hrbtom. Tam se je mogel malo spočiti, zakaj bil je truden od neprestanega tekanja.

A niso ga pustili v miru. »Kje je najmlajši sin?« je izpraševal župnik, ki je hotel imeti krog sebe zbrano vso družino.

»Pavel, otrok moj, kje si?« je klical oče.

Moral je stopiti naprej. Dobil je prostor tik za krsto poleg očetovega stola.

Med pogrebci je šlo mrmranje in nekateri so se spogledali, kot da bi hoteli reči: »Torej, to je tudi sin? — Pote msmo se pa malo zaleteli!«

Stari župnik je opazil igro solnčnih luči in jo vzel za predmet svojega govora. Naše solnce pač sije svetlo in veselo, a to še ni prav nič — to je prava tema, če jo primerjam oz nebeškim solncem. Potem je hvalil mrtvo in hvalil tudi žive, ki so ostali, predvsem zvestega soproga in najstarejša sinova kot ponosne stebre vse hiše. Tudi na Pavla je odpadla drobtinica. Župnik ga je nazval hišnika, ki ga je gospod našel zvestega do smrti.

Le škoda, da Pavel ni nič slišal medenega govora. Čisto brez misli je strmel predse. Pogled se mu je priklepal na svileni trak, ki je molel od materine avbe in se lahno pregibal, kadar ga je pobožal veter, ki so ga dvigale mahajoče župnikove roke. — Bil je tako podoben metulju, ki giba v hiši, da bi se dvignil pod nebo.

Potem so zapeli koral in dvignili pokrov na krsto. — Ta hip je iz zadnjih vrst udaril mozeg pretresujoč krik: »Mati, mati!«

Vstrahu in začudenju so se vsi obrnili. Bila je Elsbeth Douglas, ki je zavpila. Zdaj le ležala nezavestna v rokah sosede.

Pavel jo je dobro razumel. Spomnila se je trenutka, ko bodo njeni lastni materi položili pokrov na mrtvo obličje. In prisegel si je, da ji bo tisto uro zvesto in tolažeče stal ob strani. Tudi oče je pogledal in v njegovih potezah se je razločno risalo vprašanje: »Kaj je ta tudi tu?«

Elsbeth so odnesli v stransko sobo in dve ženi sta ostali pri njej, dokler si ne bi opomogla. Krsta pa se je visoko na rokah odzibala skozi vrata, dokler se ni spokojila na mrtvaškem vozu.

Pavel je prijel čepico. Tedaj se je priril Mirko obenj in mu porinil v roko nekaj črnega, mehkega.

»Priveži si vsaj to tančico krog roke,« mu je zašepetal.

»Čemu?«

Lahko bi kdo mislil, da se nisi h o t e l žalno obleči.«

Pavel se je prestrašil te misli in storil, kot mu je velel brat. Potem je bil žalosten, da je moral pustiti, da sta ga brata osramotila. Šele mnogo, mnogo pozneje mu je bilo jasno, kdo od njih je bolj žaloval.

Pokopališče je ležalo samotno sredi poljane. Tri osamele smreke so ga naznačale na daleč in ob robu zidu, ki ga je obdajal, je cvetelo gosto trnje.

Tja je šel žalostni sprevod. Sinovi so stopali takoj za krsto, oče in dvojčki pa na vozičku malo bolj zadaj.

Pavel je strmel pred se; mislil je na pesek, po katerem je bredel... na vino... na Elsbeth... na očetova nosila... in na venec resja, ki se je je odtrgal od krste in visel za njo. Zavzel se je za trdno, da bo pazil, da ga ne bi pogreznili v grob.

Ob grobu ni čutil nič drugega, kakor da ga strašno žge po sencih. Ko je župnik blagoslavljal, se je nenadno spomnil, da bi namesto vina prav lahko natakal pivo. Potem pa je moral paziti na dvojčki, ki sta uganjali neumnosti in hoteli poskakovati za krsto. Vzel ju je v roke, ju poljubljal in jima velel, naj naslonita glavi na njegove rame. Storili sta tako, zaprli oči in dihali kot v snu.

Ko so se prve grude zakotalile na krsto, se ga je polotilo zoprno občutje, kakor da bi mu drdrale po glavi kegljaške krogle. Ko se je začela dvigati gomila v plešasti nagoti, je mislil: »Jutri mora biti tu že zelena ruša naokrog...«

Množica se je raztekla, očeta so odnesli na voz in trije sinovi so se odpravili proti domu. Maks in Mirko sta govorila z lahnim slovesnim glasom o svojih najbolj ranih spominih na rajno. Pavel pa je molčal in mislil: »Hvala Bogu, da jo imam pod zemljo.«

Še vedno mu je divjalo bolestno računanje po glavi, še vedno ni hotel, pa ni hotel razumeti... vendar, ko je stopil na dvorišče, ki je sivo in brezupno ležalo pred njim — s skodlami kriti hlev in sledovi požara vsepovsod — tedaj je s strelovito silo udarilo vanj popolnoma novo spoznanje: »Matere ni več!«

Obrnil se je, hlastnil z rokami po zraku in zgrudil se je na tla, kot da ga je zadela strela...

Za Jugoslovansko tiskarno K. Čeč.

Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice« in ureja: Peter Lombardo.